

Nr 176.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående försäljning av viss del av Västgöta och Skaraborgs regementens förutvarande mötesplats Axvalls hed; given Stockholms slott den 9 mars 1928.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Rosén.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 9 mars 1928.

Närvarande:

Statsministern EKMÁN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden THYRÉN, RIBBING, GÄRDE, PETERSSON, ROSÉN, HAMRIN, LYBERG, VON STOCKENSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Rosén anför:

I skrivelse den 30 december 1927 har *direktionen för Axvallsortens kommunalförbund*, till vilket Istrums, Öglunda, Eggby, Varnhems, Norra Lundby, Stenums, Norra Vings och Skärvs socknar sammanslutit sig för att jämlikt fattigvårdslagens bestämmelser upprätta ett gemensamt ålderdomshem, hemställt om överlåtande till förbundet av ett å en skrivelsen bilagd karta med röda begränsningslinjer angivet område, innehållande 1.88 hektar, av Axvalls

Bihang till riksdagens protokoll 1928. 1 saml. 149 häft. (Nr 176—177.) 673 28

hed med därå uppförda Skaraborgs regementes förutvarande sjukstuga jämte två mindre uthus för det billigaste pris, som med hänsyn till såväl byggnadernas nuvarande beskaffenhet som förbundets ändamål kunde vara bestämt. Från berörda område har å kartan undantagits mark å ömse sidor om en invid landsvägen från Skara till Skövde upprest minnessten. Sjukstugan innehåller i bottenvåningen 5 rum och kök samt i en delvis oinredd vindsvåning 2 rum. Till stöd för framställningen har direktionen anfört följande.

Sjukstugan vore avsedd att efter ombyggnad inredas till alderdomshem med särskild avdelning om cirka 10 platser för kroniskt sjuka. Förbundets ändamål vore högeligen behjärtansvärt och ägnat att vinna statsmakternas gillande. De till förbundet anslutna kommunerna vore små och ekonomiskt föga bärkraftiga, varför ett förvärv för rimligt pris av den ifrågavarande fastigheten skulle underlätta för att icke säga möjliggöra förbundets förverkligande, under det att ett statsmakternas avslag å denna framställning med all sannolikhet skulle komma att medföra ett undanskjutande av frågan om anstaltsvårdens ordnande för kommunerna på obestämd tid. Med avseende å den svårighet, som inom Skaraborgs län med dess mängd av små kommuner yppat sig att lösa fattigvårdsanstaltsfrågan, skulle det förvisso vara olyckligt, om nu förevarande försök för de ifrågavarande kommunernas del komme att stranda. Det till förvärvande ifrågasatta området vore synnerligen lämpligt beläget i förhållande till de intresserade kommunerna. Den plan, som genom förvärvet skulle främjas, hade ock på det livligaste understötts av vederbörande fattigvårdskonsulent. Från militär synpunkt borde enligt direktionens mening större hinder mot försäljning av området icke möta, då Axvalls lägerplats såsom sådan eller i varje fall nu ifrågavarande del av lägerplatsen ur denna synpunkt saknade praktisk betydelse. I händelse Kungl. Maj:t skulle finna tomtområdet icke kunna i föreslagen omfattning upplåtas, vore direktionen givetvis beredd att underkasta sig den inskränkning därav, som kunde finnas erforderlig.

Ur sjätte punkten av den utav länsstyrelsen i Skaraborgs län fastställda förbundsordning för förbundet må i detta sammanhang anföras följande: »Förbundet inköper Skaraborgs regementes sjukstuga å Axvall med tomtområde, vilken därefter förändras och tillbygges enligt av Kungl. Maj:ts befallningshavande fastställd plan, så att den lämnar utrymme för cirka tjugufem understödstagare och bostäder för nödig personal. Av platserna skola cirka tio iordningställas för kroniskt sjuka. Dessutom bör finnas ett isoleringsrum för sinnessjuka. Kostnaden för anläggningen, inräknat fastighetens övertagande, förändring, tillbyggnad och inköp av nödiga inventarier, må icke utan socknarnas medgivande överstiga 40,000 kronor, statsbidraget ej inräknat.»

Med överlämnande av ifrågavarande framställning har *länsstyrelsen i Skaraborgs län* anfört följande.

I det förslag till länets indelning i fattigvårdsanstaltsområden, som på länsstyrelsens initiativ under år 1921 upprättats, vore kommunerna i fråga avsedda att bilda två anstaltsområden, vilka emellertid nu skulle komma att förenas till ett. Dettas område sammanföll helt med de två i berörda förslag upptagna, vadan sammanslutningen ej föranledde ändring av sagda

förslag i övrigt. Att det nu ifrågasatta anstaltsområdet komme att bli större än i förslaget avsetts, vore snarare till fördel än till olägenhet. Det vore ock med stor tillfredsställelse länsstyrelsen säge det föreliggande förslaget till ett Axvallsortens kommunalförbund, vilket kunde antagas komma att befördra förbundstankens förverkligande jämväl för länet i övrigt. Det borde i detta sammanhang vitsordas, att inom Skaraborgs län med dess mängd små kommuner yppat sig svårighet att kunna förmå kommunerna till samgående för anstaltsfrågans lösande. Vad beträffade den fastighet, förbundet avsåge att förvärva, syntes densamma såväl till läge som beskaffenhet vara synnerligt lämplig för det nu avsedda ändamålet. Det beräknade antalet platser å anstalten täckte till fullo kommunernas behov. Området vore beläget i sydöstra hörnet av Axvalls lägerplats och gränsade i söder delvis till allmänna landsvägen Skara—Skövde och i öster till mark under enskild ägo, varför ett avhändande av området icke komme att medföra något sönderstyckande av lägerområdets återstående del. Lägenheten inginge icke i det område invid Axvalls järnvägsstation, för vilket länsstyrelsen fastställt styckningsplan. För de till förbundet anslutna kommunerna skulle ett förvärf för rimligt pris av fastigheten i hög grad underlätta möjligheten att hålla gemensamt ålderdomshem. Kommunerna vore nämligen, på ett undantag när, synnerligt skattetyngda och hade samtliga utom Skärvs och Norra Vings kommuner senast under år 1927 åtnjutit understöd av skatteutjämningsmedel. För innevarande år föreläge ansökningar om sådant understöd från samtliga kommunerna utom Skärv. Att kommunerna var för sig skulle kunna uppföra egen fattigvårdsanstalt, måste därför anses uteslutet.

Då länsstyrelsen på grund av vad ovan anförts ansåge framställningen synnerligt förtjänt av att vinna statsmakternas gillande, ville länsstyrelsen på det livligaste tillstyrka bifall till densamma.

Över förevarande framställning har arméförvaltningens fortifikationsdepartement, efter vederbörande arméfördelningschefs och regementschefs hörande, den 8 februari 1928 avgivit utlåtande.

Chefen för Skaraborgs regemente har i sitt yttrande i ämnet med stöd av genom tillkallad sakkunnig, arkitekten F. A. Neuendorf, verkställd utredning kommit till den uppfattningen, att en om- och tillbyggnad av ifrågavarande byggnad skulle ställa sig förhållandevis mera dyrbar än en nybyggnad samt att fördenskill ett förvärf för kommunalförbundet av sjukstugan icke ur ekonomisk synpunkt hade någon större betydelse. Regementschefen anför vidare, bland annat, följande.

Från militär synpunkt hade däremot sjukhusbyggnaden, vilken under år 1923 för omkring 3,500 kronor inretts till bostadsbyggnad, den största betydelse. Årligen — såväl under soldatskolan som under regementsövningsarna — förlades regementet i sin helhet eller del av detsamma för övningsars bedrivande till Axvall. Även övningar i högre förband hade under de senaste åren varit förlagda till regementets gamla lägerplats. Förläggandet av övningar till Axvall beredde staten avsevärda besparingar, då annan terräng under stor del av sommaren svårigen och i varje fall ej utan större kostnader finge disponeras. Axvalls hed medgäve förläggningsmöjlighet i befintliga baracker och lägerhyddor för omkring 2,000 man. Ett antal rum funnes för underofficerars förläggning, men för förläggning av

officerare stode endast den till inköp föreslagna sjukhusbyggnaden till förfogande. Det borde även framhållas, att byggnaden vore beräknad tagas i anspråk vid en eventuell mobilisering av inskrivningsområdets landstorm. Då sålunda ett avhändande av byggnaden i fråga för regementet och staten skulle medföra avsevärda olägenheter och å andra sidan förvärvandet av denna byggnad för Axvallsortens kommunalförbund icke skulle medföra några egentliga fördelar, avstyrkte regementschefen försäljningen av det till inköp föreslagna området.

Då emellertid kommunalförbundet enligt regementschefens förmenande syntes framför allt eftersträva att för rimligt pris få förvärva ett lämpligt beläget område för att därå uppföra ålderdomshemmet, hade regementschefen i stället funnit sig böra föreslå, att ettdera av två andra av honom angivna markområden av Axvalls hed måtte få försäljas till förbundet för uppförande därstädes av ett ålderdomshem.

Chefen för västra arméfördelningen har med hänsyn till att arméförvaltningens fortifikationsdepartement så sent som år 1923 anvisat medel för istandsättande av ifrågavarande sjukhusbyggnad för militära ändamål och att Axvalls hed erfordrades för att användas till militära övningar samt i övrigt på av regementschefen anförda skäl förklarat sig instämma med denne i avstyrkande av att byggnaden avhändes kronan. Mot avyttrande till kommunalförbundet av någon utav de av regementschefen föreslagna tomterna har arméfördelningschefen icke funnit anledning till någon erinran.

Jämväl *arméförvaltningens fortifikationsdepartement* har bestämt avstyrkt kommunalförbundets framställning, då det av regementschefens yttrande framginge, att den till försäljning föreslagna byggnaden allttjämt vore för lantförsvaret behöflig såväl vid övningar som vid mobilisering. I likhet med arméfördelningschefen har fortifikationsdepartementet icke haft något att erinra mot att något av de utav regementschefen föreslagna markområdena försåldes till kommunalförbundet, därest detsamma önskade förvärva något av dem.

Direktionen för kommunalförbundet har i skrivelse den 27 februari 1928 anført ytterligare följande.

Anledningen till ifrågavande kommunalförbunds tillkomst hade just varit tanken, att för tillgodoseende av kommunernas gemensamma behov av fattigvårdsanstalt skulle kunna för rimligt pris förvärfvas den i ovanberörda framställning avsedda tomten med byggnad, som efter regementenas förflyttning från Axvall varit föga utnyttjad. Direktionen ansåge sig fördenskull och med hänsyn till bestämmelsen i § 6 av förbundsordningen icke äga befogenhet att frånträda framställningen om inköp av den ursprungligen avsedda fastigheten.

Den ifrågavarande tomten vore belägen i ett hörn av den förra lägerplatsen och finge i följd därav, även om lägerplatsen framdeles tillfälligt skulle begagnas för militärt ändamål, ett avskilt, ostört läge, något som för dem, vilka vore avsedda att vårdas där, vore av den allra största betydelse. Ingendera av de två andra föreslagna tomterna kunde i detta hänseende jämföras med den av direktionen till inköp ifrågasatta. Den sistnämnda inkräktade ock minst på lägerplatsen, i händelse densamma skulle få använd-

ning för militärt ändamål, och vad byggnaden beträffade, vore den såsom bostad för officerarna av ringa om ens någon betydelse. Med vår tids utvecklade kommunikationer och goda vägar finge väl Skövde anses tämligen närbeläget i förhållande till Axvall. Den ena av de utav regementschefen föreslagna tomterna hade ett helt och hållet oskyddat läge, varjämte den komme att på tre sidor omgivas av övningsfältet samt betydligt inkräkta på detsamma, och den andra kunde näppeligen ifrågakomma på grund av sitt läge nära skyttegravarna och skjutbanan. Direktionen ansåge sig därför icke under några förhållanden kunna tillstyrka inköp av någon av sistberörda två tomter under åberopande jämväl av vad fattigvårdskonsulenten i tredje distriktet framhållit i ett skrivelsen bifogat intyg.

Det vore givetvis ej förbundets mening att, om tillstånd till försäljning lämnades, använda sjukstugubyggnaden i befintligt skick, utan för ändamålet erforderliga ändringar och tillbyggnad skulle verkställas.

Av en utav byggnadsingenjören A. Bergling i Skara verkställd beräkning framginge, att byggnadens materialvärde vid nedrivning av byggnaden ansåges utgöra 2,600 kronor, vilket pris förbundet givetvis vore villigt betala. För marken vore förbundet villigt erlagga ett pris, beräknat efter 1,200 kronor för hektar, eller samma pris, som tidigare bestämts vid försäljning till Skaraborgs läns landsting av för dess folkhögskola avsett område å Axvall. Därest högre pris för fastigheten skulle anses böra utgå, vore direktionen ej ovillig tillstyrka dess godkännande, om och i den mån det kunde anses skäligt.

Förbundet hade ej något att erinra mot att, därest medgivande till försäljningen kunde erhållas, för den förut i ärendet omförmälda minnesstenen erforderligt område, större än det å ovannämnda karta utmärkta, avskildes från sjukstugutomten under förutsättning, att förbundet medgäves rätt att begagna den från landsvägen Skara—Skövde utmed tomtens västra sida gående, kronan tillhöriga vägen.

Direktionen vore villig ikläda förbundet alla för avsöndring och lagfart erforderliga kostnader och hade intet att erinra mot, att kronan fritoges från ansvaret för området möjligan besvärande servitut.

Ur det av direktionen för kommunalförbundet åberopade, utav *statens fattigvårds- och barnavårds-konsulent i tredje distriktet* i ärendet avgivna intyg må här anföras följande.

Axvallsortens kommunalförbund utgjordes av åtta kommuner inom Valle härad, vilkas sammanlagda folkmängd uppginge till 3,993 personer enligt årsbok för Sveriges kommuner 1927. Vid planering av fattigvårdsanstalter beräknade man numera högst 5 vårdplatser pr 1,000 innevånare, varför en vårdanstalt med platsutrymme för tjugu understödstagare och behöfelig personal skulle till fullo täcka platsbehovet för nämnda kommunalförbund.

Vad beträffade förslaget att till ålderdomshem söka förvärva nämnda sjukstuga för Axvallsortens kommunalförbund, så funne konsulenten detsamma välbetäckt och synnerligen lämpligt. Platsen vore den mest centrala och lämpligaste, som stode att uppbringa inom anstaltsområdet i fråga. Den läge tämligen väl skyddad, och skyddet kunde ytterligare förstärkas med en frukt- och prydnadsträdgård, vartill lämpligt område erbjöde sig. Vattentillgången hade uppgivits vara god, och avloppsfrågan kunde ordnas på fullt tillfredsställande sätt.

Huset syntes vara av mycket god beskaffenhet såväl ut- som invändigt. Genom ett klokt utnyttjande av befintligt utrymme och en mindre tillbygg-

nad erhöles det utrymme för vårdbehövande understödstagare, varav dessa socknar vore i behov.

Vidkommande de båda tomtplatserna i övrigt, som välvilligt föreslagits från militärt håll, så lämpade sig ingendera av dem för åsyftat ändamål.

Chefen för Skaraborgs regemente har vidare i skrivelse den 4 mars 1928 hemställt, att till kommunalförbundet för ifrågavarande ändamål måtte försälas i stället för förutvarande sjukhusbyggnaden regementets södra barackbyggnad jämte ett omkringliggande markområde av Axvalls hed. Skulle de av regementschefen framförda erinringar mot försäljning av förstnämnda byggnad icke vinna beaktande utan försäljning av densamma komma till stånd, ville han på det bestämdaste framhålla vikten av, dels att av försäljningssumman erforderlig del användes för inredande av annan byggnad å denna lägerplats till befälsbyggnad, dels ock att ett område av minst 25 meters radie reserverades omkring förenämnda minnessten.

Chefen för västra arméfördelningen har tillstyrkt regementschefens senaste förslag ävensom meddelat, att arbetena för inredande av annan byggnad än förutvarande sjukhusbyggnaden för berörda ändamål icke kunde utföras under en kostnad av 3,000 kronor.

Arméförvaltningens fortifikationsdepartement har med överlämnande av regementschefens skrivelse den 4 mars 1928 hemställt, att, därest försäljning av förutvarande sjukhusbyggnaden med tillhörande tomtområde komme till stånd, minst 3,000 kronor måtte ställas till förfogande för inredning av annan byggnad å Axvalls hed till befälsförläggning samt ett område med minst 25 meters radie reserveras omkring regementets minnessten därstädes.

Vid besök, som jag avlagt å platsen, hava direktionens för kommunalförbundet ledamöter bestämt förklarat sig vidhålla, att förbundet för ifrågavarande ändamål icke reflekterade på något annat markområde än det i direktionens förenämnda skrivelser angivna. Vid sådant förhållande förfaller givetvis förslaget att avhända kronan någon annan del av Axvalls hed.

Såsom förut nämnts, äro de flesta av de åtta små kommuner, som bildat Axvallsortens kommunalförbund, synnerligen skattetyngda. Så uppgår kommunalskatten i fyra av dem till över 10 kronor per 100 kronors inkomst och utgör omkring 9 kronor i tre av dem. Då det vitsordats, att ett avslag på kommunalförbundets framställning sannolikt komme att medföra ett uppskov på obestämd tid med ordnandet av denna för dessa små kommuner ur ekonomisk synpunkt icke oväsentliga fråga och då vederbörande fattigvårdsmyndigheter förklarat, att den ifrågasatta tomten med därå uppförda byggnader väl lämpade sig för anordnande av ett för kommunerna gemensamt ålderdomshem, synes mig endast tungt vägande skäl för att bibehålla dessa byggnader för militärt ändamål böra få verka hindrande för fullföljandet av kommunalförbundets plan. I sådant avseende har i ärendet upplysts, att den förutvarande sjukstugan, efter att hava stått obegagnad i flera

är efter Skaraborgs regementes avflyttning till Skövde, numera efter en år 1923 verkställd istandsättning under ett par kortare tidsperioder av året, vilka sammanlagt uppginge till omkring två veckor, funnit användning som förlägningsutrymme för officerare ur nämnda regemente.

Då emellertid denna förlägningsfråga synes mig lämpligen kunna lösas på det sätt, som alternativt ifrågasatts av vederbörande militära myndigheter, nämligen så att av de medel, som inflyta vid försäljning till kommunalförbundet av ifrågavarande markområde jämte därå uppförda byggnader, erforderligt belopp, beräknat till 3,000 kronor, användes för verkställande av inredning av några rum för officerare uti någon annan byggnad, exempelvis någon av Skaraborgs regementes baracker å denna lägerplats, anser jag mig icke kunna ställa mig avvisande till kommunalförbundets framställning.

För att bereda ett tillräckligt utrymme å ömse sidor om förenämnda minnessten, anser jag lämpligt, att det till försäljning ifrågasatta markområdets södra gränslinje drages i rak linje och flyttas mera norrut, så att området kommer att utgöra 1.5 hektar. Kommunalförbundet bör härvid tillförsäkras rätt att begagna den utmed områdets västra sida anlagda, kronan tillhöriga vägen.

Jag förutsätter, att, innan definitivt köpeavtal träffas med kommunalförbundet, lantmåteriförrättning i vederbörlig ordning äger rum beträffande det till försäljning avsedda området.

I fråga om köpeskillingen för ifrågavarande markområde anser jag samma pris böra förekomma, som beräknats vid försäljning år 1927 till Skaraborgs läns landsting av viss del av Axvalls hed, eller 1,200 kronor för hektar. Å området befintliga byggnader torde böra åsättas ett försäljningspris av tillhoppa 5,200 kronor, vadan hela köpesumman skulle uppgå till 7,000 kronor.

Den del av köpeskillingen, som ej tages i anspråk för ovannämnda inredningsarbeten, torde böra tillgodoföras lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

dels att ovan angivna markområde om 1.5 hektar av Axvalls hed med därå uppförda en byggnad jämte två mindre uthus må försäljas till Axvallsortens kommunalförbund, marken för ett efter 1,200 kronor för hektar beräknat pris och byggnaderna för ett belopp av 5,200 kronor samt på villkor i öfrigt, att förbundet ikläder sig alla för avstyckning och lagfart erforderliga kostnader och att kronan fritages från ansvarighet för området möjligen besvärande servitut;

dels ock att av den inflytande köpeskillingen ett belopp av högst 3,000 kronor må efter av arméförvaltningens fortifikationsdepartement härutinnan verkställd utredning disponeras för inredande av rum för förläggning av officerare i någon annan till Skaraborgs regemente hörande byggnad å Axvalls hed samt återstoden tillgodoföras lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål.

Kungl. Maj:ts proposition nr 176.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Yngvar Månsson.